

“1-Mahkememizde görülmekte olan davada davacı trafik kazasından kaynaklanan sürekli maluliyeti nedeniyle maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuş olup, yargılama sırasında toplanan bilgi ve belgelerden, davacı ile davalı araç sürücüsü arasında İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı'nca yürütülen ceza soruşturması aşamasında 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 253. maddesi kapsamında uzlaştırma işlemi yapıldığı, uzlaştırma nedeniyle kamu davası açılmaksızın soruşturmanın sona erdiği görülmüştür.

2-Uzlaştırma, uyuşmazlığın yargı dışı yolla fakat adli makamların denetiminde çözümlenmesini amaçlayan bir yöntemdir. Uzlaşma; bu kapsama giren suçlarda, şüpheli/sanık ve mağdurun bu husustaki iradelerinin uyuşması, devletin de ceza soruşturması veya kovuşturmasından vazgeçmesi ve suçun işlenmesiyle bozulan toplumsal düzenin barış yoluyla yeniden tesisini sağlayıcı nitelikte bir hukuksal kurumdur. Uzlaştırma bir edim karşılığı olabileceği gibi mağdurun talep etmemesi halinde şüpheli veya sanığın herhangi bir edimi yerine getirmeksizin de gerçekleştirilmesi mümkündür.

3-İtiraz konusu hüküm 5271 sayılı kanunun 253/19. maddesinde "Uzlaşmanın sağlanması halinde, soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılmaz." şeklinde düzenlenmiş olup, Yargıtay Hukuk Dairelerince hükmün katı bir şekilde uygulandığı, edimsiz uzlaştırmalarla ilgili olan vakıalara dayalı olarak dahi ilerleyen süreçlerde mağdur tarafından zarar verene karşı tazminat davası açılmayacağı kabul edilmektedir.

4-Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 152. maddesi kapsamında mahkememizce anılan kuralın Anayasa'ya uygunluğu hususunda resen yapılan inceleme ve değerlendirmede bahsi geçen kanun hükmünün Anayasa'nın 10, 13, 17, 35 ve 36. maddelerine aykırılık teşkil ettiği ve aşağıda ayrıntıları açıklanan gerekçelerle iptali gerektiği değerlendirilmiştir.

A-Anayasa'nın 10. maddesi yönünden;

Bilindiği üzere Anayasa'nın 10. maddesinde "Kanun önünde eşitlik" düzenlenmiştir.

Anayasa'nın anılan maddesinde belirtilen kanun önünde eşitlik ilkesi hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemler değil hukuksal eşitlik öngörülmüştür. Eşitlik ilkesinin amacı aynı durumda bulunan kişilerin kanunlar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak kanun karşısında eşitliğin ihlali yasaklanmıştır. Kanun önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez (AYM, E.2020/95, K.2022/3, 26/1/2022, § 25).

Eşitlik ilkesi yönünden yapılacak anayasallık denetiminde öncelikle Anayasa'nın 10. maddesi çerçevesinde aynı ya da benzer durumda bulunan kişilere farklı muamele yapıp yapılmadığı tespit edilmeli, bu bağlamda aynı ya da benzer durumdaki kişiler arasında farklılık gözetilip gözetilmediği belirlenmelidir. Yapılacak bu belirlemenin ardından ise farklı muamelenin nesnel ve makul bir temele dayanıp dayanmadığı ve ölçülü olup olmadığı hususları irdelenmelidir. Ölçülülük ilkesi, amaç ve araç arasında hakkaniyete uygun bir dengenin bulunması gereğini ifade eder. Diğer bir ifadeyle bu ilke, farklı muamelenin öngörülen objektif amaç ile orantılı olmasını gerektirmektedir (AYM, E.2021/1, K.2021/32, 29/4/2021, § 32).

İtiraz konusu hüküm doğrultusunda uzlaştırmayı kabul eden mağdur, medeni hakları hususunda tazminat davası açma hakkını kaybetmektedir. Oysa çok benzer bir durumda olan ve gerek soruşturma gerekse kovuşturma aşamasında "şikayetten vazgeçme" veya "şikayetçi olmama" yoluyla soruşturmayı veya kovuşturmayı sona erdiren mağdur 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 73/7. maddesi uyarınca şikayetten vazgeçmede şahsi haklarından vazgeçtiğini açıkça beyan etmediği sürece tazminat davası açma hakkını koruduğu kabul edilmektedir.

Bir mağdur, uzlaştırma aşamasında uzlaşmayı kabul etmemesi vefakat devamında şikayetten vazgeçmesi sonucu soruşturmanın sona ermesi halinde tazminat davası açabilmekte, fakat uzlaşmanın başında uzlaşma teklifini kabul etmesi halinde ise tazminat davası açma hakkını kaybetmektedir. Yukarıda da açıklandığı üzere uzlaştırma edime bağlı olsun veya olmasın gerçekleşebilmektedir. Bir an için mağdurun tüm şahsi haklarını alarak uzlaşmayı kabul edebileceği düşünülse dahi, maddi tazminat alacaklarının tümünü aldığı beyan eden ibraname hükmündeki belgeler dahi Yargıtay uygulamasına göre tam ve kesin nitelikte bağlayıcı olmamakta, mahkeme tarafından ibraname ile yapılan ödemenin zararı karşılama fahiş derecede düşük kalıp kalmadığı denetlenerek, şartları bulunması halinde ibraname makbuz niteliğinde sayılmaktadır. İtiraz konusu kuralda ise mağdurun zararının giderilip giderilmediği dikkate alınmaksızın kesin bir şekilde tazminat davası açılması yolu engellenmektedir.

TCK'da bir kısım suçlar soruşturması ve kovuşturması şikayete tabi olmamakla birlikte uzlaştırma kapsamındadır. Bu suçlar yönünden zarar gören, şüphelinin hürriyeti bağlayıcı ceza ile tecziyesini istemeyebilir, ancak bu durum diğer medeni haklarından vazgeçmiş olduğu şeklinde yorumlanamaz. Kaldı ki, bu durum kimi zaman şüphelinin aleyhinde dahi olabilecektir. Medeni haklarına yönelik hukuki koruma vasıtalarından mahrum kalacağını düşünen zarar gören, gerçekte bir cezalandırma isteği bulunmamasına rağmen, salt itiraz konusu hüküm nedeniyle uzlaşmayı kabul etmemesi söz konusu olabilecektir.

Açıklanan nedenlerle, TCK'nın 73/1-7. hükümleri uyarınca şikayetçi olmayan veya şikayetten vazgeçen mağdur ile uzlaştırma teklifini kabul eden mağdur arasında yaratılan bu eşitsizliğin, Anayasa'nın 10. maddesi bağlamında makul düzeyin üzerinde bir farklı hukuki durum yarattığı ve bu farklı uygulamayı haklı gösterir objektif bir dayanağın bulunmadığı değerlendirildiğinden itiraz konusu hükmün Anayasa'nın 10. maddesine aykırı olduğu değerlendirilmiştir.

B-Anayasa'nın 13. maddesi yönünden;

Anayasa'nın 13. maddesi ile "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" düzenlenmiş olup, itiraz konusu hüküm ile davacının anayasal haklarından olan hak arama, kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı, adil yargılanma hakkı ve mülkiyet haklarının ancak Anayasa'nın sözüne ve ruhuna uygun olarak ve ölçülü şekilde sınırlanabileceği düzenlenmiştir.

İtiraz konusu kuralda uzlaştırma sonucu kamu davası açılmayan bir olayın mağdurunun yukarıda sayılan hakları, uzlaştırma kurumu ile ulaşılması gereken amaçla orantısız şekilde kısıtlanmakta olup, herhangi bir sınırlandırma veya duruma özgü farklı kurallar öngörülmezsizin, örneğin zararın tam olarak karşılanması şartına bağlı tutulmaksızın şüpheli hiçbir edim ifa etmemiş olsa dahi mağdurun tazminat davası açmasının engellenmesi Anayasa'nın 13. maddesine aykırı görülmüştür.

C-Anayasa'nın 17. maddesi yönünden;

Anayasa'nın 17. maddesi ile "Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı" düzenlenmiş madde kapsamında "Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir" hükmüne yer verilmiştir. Kişinin yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı, birbirleriyle sıkı bağlantıları olan, devredilmez ve vazgeçilmez haklarındanidir. Bu bağlamda devletin anılan hakların korunmasına ilişkin pozitif yükümlülükleri de bulunmaktadır.

Devletin söz konusu pozitif yükümlülüğü, kişinin uğradığı zararı tespit ve tazmin edecek etkili mekanizmalar kurmak, bu kapsamda gerekli usule ilişkin güvenceleri sunan yargısal prosedürleri sağlamak, bu suretle yargısal ve idari makamların kişilerin idare ve özel kişilerle olan uyumsuzluklarında etkili ve adil bir karar vermelerini temin etmek sorumluluğunu da içermektedir (bazı farklarla birlikte bkz. Semra Özel Üner, B. No: 2014/12009, 26/10/2016, § 36).

İtiraz konusu kural ile suç mağdurunun şüpheli ile uzlaşması halinde, bedeni zararının karşılanması hususunda dava açma yolu bütünüyle engellenmektedir. Mahkememizce bu hususa katılmamakla birlikte bir an için mağdurun uzlaşma ile şahsi haklarından feragat ettiği bilinci ile hareket ettiği ve sonuçlarına katlanması gerektiği düşünülse dahi, mağdurun uğradığı maluliyetin uzlaşma sonrası dönemlerde artabileceği, artan maluliyete karşı zamanaşımı süresinin dahi maluliyet artışının tespitinden sonra başlayacağı yargısal uygulamalarla kabul edilmekte olduğu dikkate alındığında, itiraz konusu kuralda zarar görenin zararının durumuna ve giderilip giderilmediği noktasında hiçbir ayrıma gidilmeksizin hukuk davası açma yolunun engellenmesinin Anayasa'nın 17. maddesine aykırı olduğu değerlendirilmiştir.

D-Anayasa'nın 35. maddesi yönünden;

Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı düzenlenmiş olup, buna göre mülkiyet hakkının devlete tahmil ettiği pozitif yükümlülükler, devletin koruyucu önlemlerin yanısıra düzeltici önlemler almasını gerektirebilmektedir. Düzeltici önlemler müdahalenin etkilerini giderici, diğer bir ifadeyle telafi edici yasal, idari ve fiilî tedbirleri kapsamaktadır (Osmanoğlu İnşaat Eğitim Gıda Temizlik Hizmetleri Petrol Ürünleri Sanayi Ticaret Limited Şirketi, § 46).

Kişinin suç niteliğinde bir eylem neticesinde çalışma gücü kaybına uğramış olması mülkiyet hakkı ile doğrudan bağlantılı kabul edilmektedir. Çalışma gücü kaybından kaynaklanan zararın karşılanmasına yönelik düzenleyici yasal tedbirlerin Anayasa'nın özüne uygun olması gerekmektedir. İtiraz konusu kural ile mağdurun uğradığı çalışma gücü kaybının telafisine yönelik yasal başvuru yolları katı şekilde kısıtlanmakta, hatta böyle bir yola başvurulması tamamen engellenmekte olup bu düzenlemenin Anayasa'nın 35. maddesine aykırı olduğu ve iptali gerektiği değerlendirilmiştir.

E-Anayasa'nın 36. maddesi yönünden;

Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasında "Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir." hükmüne yer verilmiştir. Buna göre hak arama özgürlüğünün en önemli iki ögesini oluşturan iddia ve savunma haklarını kısıtlayacak, bu hakların kullanımını engelleyecek ve adil yargılanmaya engel olacak kanun hükümlerinin Anayasa'nın anılan maddesine aykırılık oluşturacağı açıktır. Maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının yanında diğer temel

hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir.

İtiraz konusu kural ile, doğrudan bir yargısal denetime tabi tutulmayan uzlaştırma süreci neticesinde edim karşılığı veya edimsiz olmak üzere ne şekilde olursa olsun uzlaşmanın gerçekleşmesi halinde zarar görenin soruşturma konusu suç nedeniyle dava açması engellenmektedir. Her ne kadar dava açma hakkının kısıtlanmasına yönelik bazı düzenlemeler, örneğin hak düşürücü süre veya diğer dava şartlarının mevcut olması gibi usuli kısıtlamaların Anayasa'ya uygun olduğu kabul edilebilir ise de, itiraz konusu kuralda zarar görenin hak arama hürriyetinin kesin olarak kısıtlanmasını haklı kılacak ölçüde objektif bir neden bulunmadığı, zira zarar görenin, şüphelinin hürriyeti bağlayıcı bir ceza ile tecziye edilmesini arzu etmemesine rağmen şahsi zararlarının karşılanmasını talep edebileceği, zarar görenin ceza hukukuna yönelik irade ve arzusunun mülkiyet hakkı, şahsi haklar gibi medeni haklarını korumaya yönelik anayasal haklarından mahrum bırakılmasını gerektirmeyeceği, itiraz konusu kural ile uzlaştırma kurumu ile sağlanması amaçlanan kamusal yarar ile zarar görenin kişisel yararı arasındaki dengenin bozulduğu, zarar görenin anayasal haklarının ölçüsüz şekilde kısıtlandığı görüşü ile iptali gerektiği değerlendirilmiştir.

Gereği Düşünüldü: Gerekçesi yukarıda açıklandığı üzere;

1-Dava konusu uyuşmazlıkta uygulanacak 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 253. maddesinin 19.fıkra 5.cümlesinde yer alan "Uzlaşmanın sağlanması halinde, soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılmaz." hükmünün Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 10, 13, 17, 35 ve 36. maddelerine aykırı olduğu değerlendirildiğinden, belirtilen kanun hükmünün Anayasa'nın 152. maddesi uyarınca somut norm denetimi ile iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvuruda bulunulmasına,

2-Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 46. maddesi uyarınca, başvuru kararına ilişkin 21/02/2023 tarihli itiraz gerekçesini içerir duruşma tutanağının onaylı örneği, dava dilekçesi, cevap dilekçesi, uzlaştırma tutanağı, İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 2017/95642 Soruşturma sayılı soruşturma dosyasının ve dosyada yer alan diğer evrakın dizi pusulası halinde Anayasa Mahkemesi'ne üst yazı ile UYAP üzerinden gönderilmesine,

3-Anayasa'nın 152 maddesinin 1 ve 3. fıkrası hükümleri uyarınca Anayasa Mahkemesi'nin başvuru hususundaki kararının 5 ayı aşmamak üzere bekletici mesele yapılmasına,

Dair, davacı vekilinin, davalı ... vekilinin ve davalı ... vekilinin yüzüne karşı, diğer tarafların yokluğunda karar verildi.”